

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

PROJECT

ΤΑ ΟΠΛΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821

www.ekedisy.gr

info@ekedisy.gr

**ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΤΑ ΟΠΛΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΑΝΤΑΡΤΖΗ

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι του εκπαιδευτικού σεναρίου
είναι οι μαθητές:

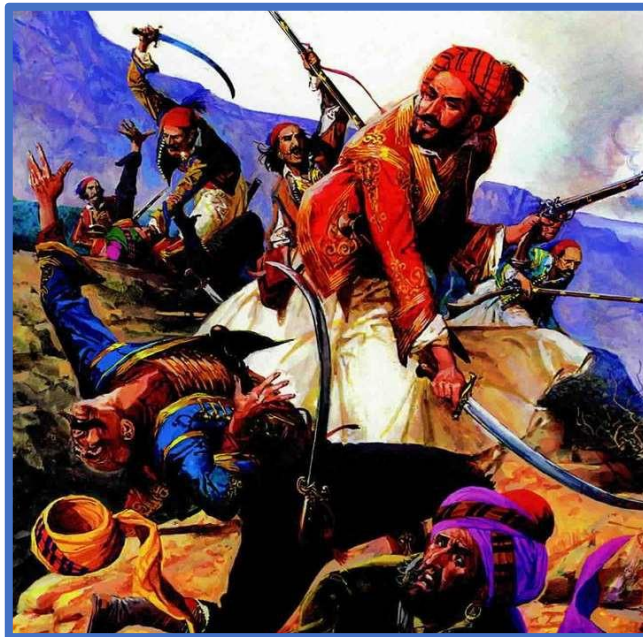
- ✓ Να γνωρίσουν οι μαθητές τα όπλα του Αγώνα του 1821.
- ✓ Να δουλέψουν δημιουργικά και να καλλιεργήσουν δεξιότητες παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου.
- ✓ Να αγαπήσουν την Ελλάδα και την ιστορία της.
- ✓ Να ψυχαγωγηθούν.

Τα όπλα του αγώνα του 1821

Με ποια όπλα πολέμησαν οι ένδοξοι αγωνιστές του 1821; Από πού τα προμηθεύονταν οι Έλληνες;

Τα όπλα χωρίζονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες, Τα εκηβόλα όπλα και τα αγχέμαχα. Τα εκηβόλα ήταν για μάχες από μακριά ενώ τα αγχέμαχα τα χρησιμοποιούσαν στις μάχες σώμα με σώμα ή από πολύ κοντά.

Η διεξαγωγή της μάχης γινόταν συνήθως σε δύο φάσεις. Η πρώτη ήταν η ανταλλαγή πυρών, με τους επαναστάτες να οχυρώνονται πίσω από τα ταμπούρια, κατασκευές από πέτρες, οι οποίες χρησίμευαν στην κάλυψη του επαναστάτη, ο οποίος γονάτιζε για να σκοπεύσει και να μη δώσει στόχο με τον όγκο του, και στη στήριξη των μακρών καννών, ενέργεια που αύξανε την ακρίβεια της βολής. Όμως, η διαδικασία γεμίματος ενός όπλου ήταν χρονοβόρα, με αποτέλεσμα η εμπλοκή εκ του συστάδην να γίνεται γρήγορα, μετά από λίγες βολές. Εκεί χρησιμοποιούσαν τα αγχέμαχα όπλα με το βασικότερο να είναι η σπάθα ή πάλα.

Τα όπλα τους οι αγωνιστές τα προμηθεύονται από παντού. Οι αγωνιστές της στεριάς τα έπαιρναν τα όπλα τους κυρίως από χώρες της Ανατολής ενώ της θάλασσας από χώρες της Ευρώπης όπως τη Γαλλία, την Ιταλία, την Ισπανία, την Αγγλία. Συχνά οι Φιλελληνικές Επιτροπές στη Δύση έστελναν όπλα για να βοηθήσουν τον αγώνα των Ελλήνων.

Οι ίδιοι οι αγωνιστές τα φρόντιζαν και τα εκτιμούσαν ιδιαίτερα καθώς η ζωή αλλά και η πορεία του αγώνα εξαρτιόταν από την καλή τους κατάσταση και λειτουργία. Τα θεωρούσαν ιερά όπως τις άγιες εικόνες και συχνά τα έδιναν ονόματα.

Ακόμα και οι γυναίκες είχαν πολλές φορές όπλα και φορούσαν στη μέση τους μικρά εγχειρίδια στολισμένα με ημιπολύτιμες πέτρες.

Τα κύρια όπλα των Ελλήνων ναυτικών διέφεραν από εκείνα των αγωνιστών που πολεμούσαν στην ξηρά. Τα όπλα των ναυτικών ήταν έτσι φτιαγμένα ώστε να μην εμποδίζουν τις κινήσεις τους την ώρα της μάχης πάνω στα ξύλινα καταστρώματα των πλοίων, που ήταν γεμάτα σχοινιά και ξάρτια.

Επιπλέον, τα όπλα χρησιμοποιούσαν οι αγωνιστές στη θάλασσα ήταν βραχύκαννα και είχαν ευρύ στόμιο. Η κάννη τους κατέληγε πιο ανοικτή στο στόμιό της και με τον τρόπο αυτό επιτυγχανόταν μεγάλο εύρος διασκορπισμού των σφαιριδίων σε μικρή απόσταση.

Όμως, τα όπλα της εποχής εκείνης ήταν και μέσο κοινωνικής επίδειξης και προβολής αυτών που τα είχαν. Έτσι πολλά όπλα ήταν περίτεχνα στολισμένα και φτιαγμένα με πολύτιμα μέταλλα όπως χρυσό και ασήμι. Τη συνήθεια αυτή δεν την είχαν μόνο οι Έλληνες αλλά και οι Τούρκοι.

Όπως χαρακτηριστικά έλεγε ένας Σουλιώτης αγωνιστής ο Τζίπης, στα απομνημονεύματά του, «σε πολλά από τα όπλα των πολεμιστών της εποχής εκείνης συναντούσε κανείς τα ωραιότερα πουλιά του ουρανού και τα ωραιότερα άνθη του κόσμου» και αναφερόταν στις ωραίες διακοσμήσεις που είχαν τα όπλα εκείνα.

Προβολή παρουσίασης «Τα όπλα των Αγωνιστών της Επανάστασης»:

<https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2021/07/Τα-όπλα-των-Αγωνιστών-της-Επανάστασης.pdf>

Τις μάχες τις κέρδισαν όμως τα καριοφίλια που ήταν και το πιο γνωστό και ένδοξο όπλο του αγώνα.

★ Καριοφίλι

Το καριοφίλι είναι το πιο γνωστό και θρυλικό όπλο των αγωνιστών του 1821. Είναι όπλο που προέρχεται από τον 16^ο αιώνα και που εξελίχθηκε στη διάρκεια του χρόνου. Το όπλο αυτό φτιάχτηκε και χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά στην Επανάσταση του 1821 και αποτελούσε ένα από τα σημαντικότερα όπλα του αγώνα. Η κάνη του ήταν κυλινδρική, σιδερένια με στόχαστρο ενώ στη χειρολαβή του υπήρχε κρίκος για το λουρί του όπλου.

Χρησιμοποιούσαν όχι χύμα πυρίτιδα (μπαρούτη) αλλά χάρτινα φυσίγγια που είχαν μέσα ενσωματωμένη τη μπαρουτόβολα. Έτσι οι βολές έφθαναν πιο μακριά (400 μέτρα) αν και το βεληνεκές του καριοφυλιού επηρεαζόταν πολύ από τις καιρικές συνθήκες (π.χ. υγρασία), οι οποίες επηρέαζαν σημαντικά την αποτελεσματικότητα της πυρίτιδας. Τα βόλια, οι επαναστάτες έπρεπε να τα κατασκευάζουν οι ίδιοι.

Η μπαρούτη για τους επαναστάτες κατασκευαζόταν από τους θρυλικούς μπαρουτόμυλους, κυρίως στην Πελοπόννησο όπως στην περιοχή της Δημητσάνας.

Για την προέλευση της ονομασίας «καριοφίλι» υπάρχουν αρκετές και διαφορετικές απόψεις. Ο ποιητής Βαλαωρίτης υποστηρίζει ότι πήρε την ονομασία από κάποιο φυτό που είχε αυτό το όνομα. Μάλλον όμως η πιο σωστή είναι ότι η ονομασία του προέρχεται από το όνομα του κατασκευαστή του στη Βενετία 'Carlo Figlio'.

Πολλά καριοφίλια ήταν εξαιρετικά διακοσμημένα, με σκαλισμένα φύλλα ασημιού (επάργυρα), και για τον λόγο αυτό ήταν ακριβά και αποτελούσαν έναν μικρό θησαυρό για τον κάτοχό τους ή για εκείνον που τα κέρδιζε ως λάφυρο. Άλλα πάλι έφεραν χρυσές διακοσμήσεις.

Μερικά από τα είδη καριοφιλίων ήταν: Φιλύντρα, Λαζαρίνα, Μιλιώνι, Νταλιάνι, Τρικιώνι, Αρμούτι, Γκιζαήρ, Σισανές, Ντάντσικα, Σαρμάς, Σαρμά-Σισανές, Χαρέ Σαρμά, Παπά Καριοφίλι, Ψαλιδιάς, Σαντέ, Μαντζάρι κ.ά.

Σώζεται και το δημοτικό τραγούδι:

«Νταλιάνι μου στον πόλεμο κι' Αρμούτι στο σημάδι, και καριοφίλι στη φωνή σαν άξιο παλληκάρι».

Μαύρη ζωή που κάνουμε εμείς οι μαύροι κλέφτες

Μαύρη, μωρέ, πικρή ζωή που κάνουμε
Μαύρη ζωή που κάνουμε εμείς οι μαύροι κλέφτες, εμείς
οι μαύροι κλέφτες
Ποτέ, μωρέ, ποτέ μας δεν αλλάζουμε, ποτέ μας δεν αλλάζουμε
και δεν ασπροφορούμε
Όλη, μωρέ, όλη μερούλα πόλεμο

Όλη μερούλα πόλεμο το βράδυ καραούλι, το βράδυ καραούλι
Κοντά, μωρέ, κοντά, στα ξημερώματα

Κοντά στα ξημερώματα γυρίζω να πλαγιάσω, γυρίζω να πλαγιάσω
Το χε- μωρέ, το χέρι μου προσκέφαλο και το σπαθί μου στρώμα, και το σπαθί μου
στρώμα
Το κα' μωρέ, καριοφίλι μ' αγκαλιά
Τι καριοφίλι μ' αγκαλιά σαν το παιδί την μάνα, σαν το παιδί τη μάνα.

🎵 Ακούστε το τραγούδι από τον Λουκιανό Κηλαηδόνη <https://youtu.be/ZyV-fUCvyc0>

Ερωτήσεις

Με βάση το δημοτικό αυτό τραγούδι ποια φαίνεται να είναι η σχέση των κλεφτών με τα όπλα τους;
Τι ήταν το «καραούλι»;
Ποια όπλα αναφέρονται στο τραγούδι αυτό;

Το 1821

Πέρασε καιρός πολύς
που όλα ήταν σκλαβωμένα.
Οι εκκλησιές και τα σχολειά
όλα ήταν κλεισμένα.

Έναν πόθο είχαν όλοι
που έκαιγε μες στην καρδιά.
Να ξανάρθει στην Πατρίδα
γρήγορα η λευτεριά.

Άρπαξαν τα καριοφίλια
και με πίστη στο Θεό,
πάλεψαν σαν τα λιοντάρια
για να διώξουν τον εχθρό.

Ο Δήμος και το καριοφίλι του

Το ποίημα αυτό του Βαλαωρίτη αναφέρεται στη γνωστή από τα κλέφτικα δημοτικά τραγούδια συντροφική σχέση του πολεμιστή με τη φύση και το όπλο του. Ο Δήμος προαισθάνεται το τέλος του και ανακοινώνει στα παλικάρια του τις τελευταίες του επιθυμίες.

Εγέρασα, μωρές παιδιά. Πενήντα χρόνους κλέφτης
τον ύπνο δεν εχόρτασα, και τώρ' αποσταμένος
θέλω να πάω να κοιμηθώ. Εστέρεψ' η καρδιά μου.
Βρύση το αίμα το 'χυσα, σταλαματιά δε μένει.
Θέλω να πάω να κοιμηθώ. Κόψτε κλαρί απ' το λόγκο,
να 'ναι χλωρό και δροσερό, να 'ναι ανθούς γεμάτο,
και στρώστε το κρεβάτι μου και βάλτε με να πέσω.
Ποιος ξέρει απ' το μνήμα μου τι δένδρο θα φυτρώσει!
Κι αν ξεφυτρώσει πλάτανος, στον ίσκιο του αποκάτω
θα 'ρχονται τα κλεφτόπουλα τ' άρματα να κρεμάνε,
να τραγουδούν τα νιάτα μου και την παλικαριά μου.
Κι αν κυπαρίσσι όμορφο και μαυροφορεμένο,
θα 'ρχονται τα κλεφτόπουλα τα μήλα του να παίρνουν,
να πλένουν τες λαβωματιές, το Δήμο να σχωράνε.
Έφαγ' η φλόγα τ' άρματα, οι χρόνοι την ανδρειά μου.
Έρθε κι εμένα η ώρα μου. Παιδιά μου, μη με κλάψτε.
Τ' ανδρειωμένου ο θάνατος δίνει ζωή στη νιότη.
Σταθείτ' εδώ τριγύρω μου, σταθείτ' εδώ σιμά μου,
τα μάτια να μου κλείσετε, να πάρτε την ευχή μου.
Κι έν' από σας, το νιότερο, ας ανεβεί τη ράχη,
ας πάρει το τουφέκι μου, τ' άξο μου καριοφίλι,
κι ας μου το ρίξει τρεις φορές και τρεις φορές ας σκούξει:
«Ο γερο-Δήμος πέθανε, ο γερο-Δήμος πάει».
Θ' αναστενάξ' η λαγκαδιά, θα να βογκήξει ο βράχος,
θα βαργομήσουν τα στοιχειά, οι βρύσες θα θολώσουν
και τ' αγεράκι του βουνού, οπού περνά δροσάτο,
θα ξεψυχήσει, θα σβηστεί, θα ρίξει τα φτερά του,
για να μην πάρει τη βοή άθελα και τη φέρει
και τηνε μάθει ο Όλυμπος και την ακούσει ο Πίνδος
και λιώσουνε τα χιόνια τους και ξεραθούν οι λόγκοι.
Τρέχα, παιδί μου, γλήγορα, τρέχα ψηλά στη ράχη
και ρίξε το τουφέκι μου. Στον ύπνο μου επάνω
θέλω για ύστερη φορά ν' ακούσω τη βοή του.
Έτρεξε το κλεφτόπουλο, σαν να 'τανε ζαρκάδι,
ψηλά στη ράχη του βουνού και τρεις φορές φωνάζει:
«Ο γερο-Δήμος πέθανε, ο γερο-Δήμος πάει».
Κι εκεί που αντιβοούσανε οι βράχοι, τα λαγκάδια,
ρίχνει την πρώτη τουφεκιά, κι έπειτα δευτερώνει.
Στην τρίτη, και την ύστερη, τ' άξο το καριοφίλι

βροντά, μουγκρίζει σαν θηριό, τα σωθικά του ανοίγει,
φεύγει απ' τα χέρια, σέρνεται στο χώμα λαβωμένο,
πέφτει απ' του βράχου τον γκρεμό, χάνεται, πάει, πάει.
Άκουσ' ο Δήμος τη βοή μες στον βαθύ τον ύπνο·
τ' αχνό του χέιλι εγέλασε, εσταύρωσε τα χέρια...
Ο γερο-Δήμος πέθανε, ο γερο-Δήμος πάει.
Τ' ανδρειωμένου η ψυχή, του φοβερού του κλέφτη,
με τη βοή του τουφεκιού στα σύγνεφ' απαντιέται,
αδερφικά αγκαλιάζονται, χάνονται, σβηώνται, πάνε.

Α. Βαλαωρίτης, *Ποιήματα και πεζά*, Ίκαρος

🎵 Ακούστε τη σχετική απαγγελία <https://youtu.be/BYVAkjuMHv4>

📖 Τα κλεφτόπουλα

Μάνα μου τα, μάνα μου
τα κλεφτόπουλα τρώνε
και τραγουδάνε, άιντε
πίνουν και γλεντάνε.
Μα ένα μικρό μα ένα μικρό
κλεφτόπουλο δεν τρώει,
δεν τραγουδάει, βάι
δεν πίνει δε γλεντάει.
Μόν' τ' άρματα,
μόν' τ' άρματά του κοίταζε,
του τουφεκιού του λέει:
Γεια σου Κίτσο μου λεβέντη,
πόσες φορές, πόσες φορές
με γλίτωσες απ' των εχθρών
τα χέρια κι απ' των Τούρκων
τα μαχαίρια.

🎵 Ακούστε το τραγούδι <https://youtu.be/l-mRYpOChDI>

🎬 Τα κλεφτόπουλα σε playmobile <https://youtu.be/3v8S5oBOv5o>

🎵 Ακούστε το τραγούδι Το καριοφίλι μάνα μου, <https://youtu.be/UUyM3rNjUa8>

★ Πιστόλα

Οι πιστόλες ή κουμπούρες ήταν όπλα με μικρή κάνη και υπήρχαν διαφορές ανάλογα με την προέλευσή τους, σε ευρωπαϊκές, ανατολίτικες ή αρβανίτικες. Τις χώριζαν επίσης ανάλογα αν είχαν μία ή δύο κάνες σε μονόκανες και δίκανες ή διμούτσουνες. Το όνομά της προέρχεται από την τουρκική λέξη kubur.

Οι αγωνιστές τις είχαν σε ειδική ζώνη, το "σελάχι", του πολεμιστή σε διαμορφωμένες θήκες. Υπήρχε μεγάλη ποικιλία στο σχεδιασμό της λαβής και στο στολισμό. Τις χρησιμοποιούσαν όταν οι εχθροί πλησίαζαν κοντά και χρησιμοποιήθηκε κατά την Επανάσταση από τους αγωνιστές του 1821.

★ Τρομπόνι

Ήταν όπλο που χρησιμοποιούσαν κυρίως οι ναυτικοί. Η διαφορά του με τα τουφέκια της ξηράς ήταν ότι ο σκοπός του δεν ήταν μια ακριβής βολή, αλλά μάλλον να επιτρέπει γρήγορες βολές χωρίς ακριβή σκόπευση σε κοντινές αποστάσεις. Για το λόγο αυτό σχεδιάστηκε να βάλλει πολλά σφαιρίδια μολύβδου (σκάγια ή βόλια) με μία βολή. Είχε πλατιά και κοντή κάνη και μπορούσε να στέλνει σφαιρίδια μαζί. Ήταν διακοσμημένο με σταυροειδή ασημένια καρφάκια.

★ Η πάλα ή σπάθα

Οι πάλες ή σπάθες είναι σπάθες που προέρχονταν από τις τούρκικες σπάθες. Διέφεραν στο φάρδος της λεπίδας και στην κατασκευή της θήκης.

Οι αγωνιστές τις κρεμούσαν στην αριστερή πλευρά τους και αποτελούσαν με μεταξωτά κυλινδρικά κορδόνια ή σπανιότερα την αναρτούσαν με δύο λεπτά λουριά σε μία επίσης λεπτή δερμάτινη ζώνη την οποία φορούσαν στην μέση τους.

Πολύ γνωστή είναι η λεγόμενη «Ασήμω» (με το μαύρο φόντο), η σπάθα του Οδυσσέα Ανδρούτσου, ο οποίος μετά το θρυλικό κατόρθωμα της Γραβιάς ανακηρύχθηκε αρχιστράτηγος της Ανατολικής Στερεάς.

Ο πιο βαρύς όρκος για τους Σουλιώτες ήταν πάνω στο σπαθί τους : «Να με κόψει το σπαθί του Μπότσαρη ή του Τζαβέλλα» ορκίζονταν.

Τις πάλες τις χρησιμοποιούσαν κυρίως στα περίφημα γιουριούσια όταν αφήναν τις θέσεις τους, τα λεγόμενα «ταμπούρια» και ορμούσαν στον εχθρό με γυμνές τις πάλες. Το θέαμα ήταν φοβερό. Ένα τέτοιο μεγάλο, ένδοξο και τραγικό γιουρούσι ήταν και η *Έξοδος του Μεσολογγίου*.

Τα χιόνια στα βουνά

Λάμπουν τα χιόνια στα βουνά κι ο ήλιος στα λαγκάδια
έτσι λάμπει κι η κλεφτουριά οι Κολοκοτρωναίοι
πόχουν τ' ασήμια τα πολλά τις ασημένιες πάλες
καβάλα παν στην εκκλησιά, καβάλα προσκυνάνε
νοπού δεν καταδέχονται τη γη να την πατήσουν
καβάλα παίρν' αντίδερο απ' του παπά το χέρι

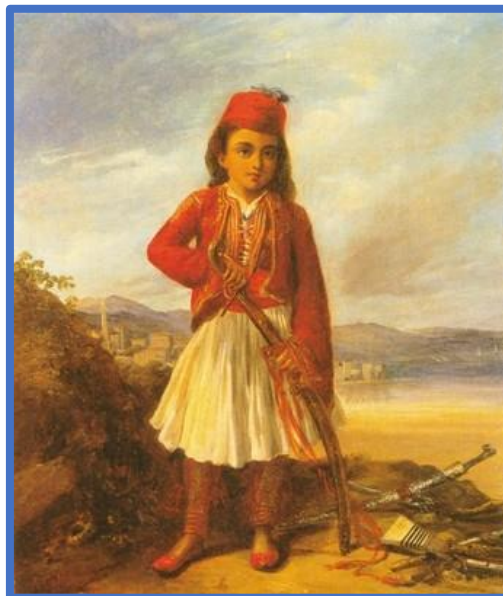
Ερωτήσεις

Σε ποια όπλα αναφέρεται το τραγούδι; Μπορείτε να βρείτε τους σχετικούς στίχους;

Το μικρό κλεφτόπουλο

Χορεύουν τα κλεφτόπουλα, γλεντάνε τα καημένα,
κι ένα μικρό κλεφτόπουλο δεν παίζει, δε χορεύει,
μόν' τ' άρματα συγύραγε και το σπαθί τροχάει.
«Τουφέκι μου περήφανο, σπαθί μου παινεμένο,
πολλές φορές με γλίτωσες, βόηθα και τούτ' την ώρα,
να σ' ασημώσω μάλαμα να σε σμαλτώσω ασήμι ...».

Ερωτήσεις

Τι τάζει το κλεφτόπουλο στο σπαθί του;
Ποια φαίνεται να είναι η σχέση ανάμεσα στο σπαθί και στο κλεφτόπουλο;

★ Το Γιαταγάνι

Το γιαταγάνι ήταν ένα μεγάλο μαχαίρι το οποίο τοποθετούσαν στο σελάχι (φαρδιά δερμάτινη ζώνη) που δενόταν στην μέση, και περιείχε θήκες, στις οποίες τοποθετούνταν όπλα και άλλα χρήσιμα αντικείμενα). Η λεπίδα του σχημάτιζε μια καμπύλη στο μέσο και ήταν κυρτή στην αιχμή.

Το γιαταγάνι το χρησιμοποιούσαν κυρίως στα «γιουρούσια», δηλαδή στις γρήγορες επιθέσεις καθώς είχε μικρό βάρος και σε σύγκριση με τις πάλες ήταν πιο μικρό. Γενικά το γιαταγάνι ήταν πολύ διαδεδομένο, και υπήρχε σχεδόν σε όλους τους αγωνιστές.

★ Ο Κεφαλοθραύστης

Μεταλλικό οθωμανικό όπλο που το χρησιμοποιούσαν στις μάχες που γινόταν σώμα με σώμα. Με αυτό μπορούσαν να τραυματίζουν τους εχθρούς κυρίως στο κεφάλι.

★ Η Παλάσκα

Οι παλάσκες ήταν θήκες από μέταλλο στις οποίες οι αγωνιστές τοποθετούσαν αρχικά την χύμα πυρίτιδα και τα βόλια τους, και αργότερα τα προετοιμασμένα φυσίγγιά τους, που τα έλεγαν "χαρτούτσες" ή "φουσέκια".

Αποτέλεσαν ένα απαραίτητο εξάρτημα των κλεφταρματολών και στη συνέχεια των αγωνιστών του 1821.

Πολλές από αυτές ήταν διακοσμημένες εντυπωσιακά με παραστάσεις και θέματα από την καθημερινή ζωή, τη θρησκεία, τη μυθολογία, τους θρύλους καθώς και ιστορικές παραστάσεις.

★ Το Σελάχι

Το σελάχι ή σιλαχλίκι ή σιλέφι (προέρχεται από την τουρκική λέξη σιλάχ) ήταν ανδρική ζώνη την οποία έφτιαχναν οι τσαρουχάδες.

Ήταν φτιαγμένο από δέρμα ή από χοντρό χαρτόνι ντυμένο με πανί ή από χοντρό βελούδο.

Το χρησιμοποιούσαν σαν οπλοθήκη για χατζάρες ή γιαταγάνια. Έβαζαν ακόμα μέσα χρήματα, σουγιάδες, καπνοσακούλες και διάφορα μικροαντικείμενα. Ήταν στολισμένο με διάφορα σχέδια. Το φορούσαν μαζί με τις ενδυμασίες στη μέση πάνω από την φουστανέλα και το συγκρατούσε μια πλατιά δερμάτινη ζώνη η οποία δενόταν πίσω στη μέση.

★ Το Χαρμπί

Το χαρμπί το χρησιμοποιούσαν για να γεμίζουν και να προετοιμάζουν τα όπλα για τη βολή. Το χαρμπί είχε πολλές χρήσεις. Όταν ήταν μέσα στη θήκη του το χρησιμοποιούσαν για να γεμίζουν τα όπλα. Όταν το έβγαζαν το χρησιμοποιούσαν σαν όπλο στις μάχες σώμα με σώμα καθώς ήταν πολύ μυτερό και κοφτερό.

? Ήξερες ότι;

-Οι αγωνιστές μπορούσαν να φτιάξουν και μόνοι τους βόλια λιώνοντας μολύβι στη φωτιά και ρίχνοντάς το σε μήτρα; Το μπαρούτι αφού το μετρούσαν με τη μεζούρα το τύλιγαν σε χαρτί; Με αυτές τις χαρτούτσες και τα βόλια γέμιζαν την παλάσκα που φορούσαν στο ζωνάρι τους;

-Το καριοφίλι ήταν από τα αγαπημένα όπλα των αγωνιστών και τα βάφτιζαν με γυναικεία ονόματα; Ο Αθανάσιος Διάκος το έλεγε «παπαδιά», ο Οδυσσέας Ανδρούτσος «Ασήμω», ο Καραϊσκάκης «Βασιλική», ο Δημ. Μακρής «Λιάρω» κ.λπ.;

-Ένα από τα πιο σπάνια και εντυπωσιακά όπλα ήταν η επτάκαννη καραμπίνα Nock Gun, του Κωνστανίνου. Κανάρη, που σχεδιάστηκε το 1779 από τον Βρετανό James Wilson;

-Στο Ναύπλιο υπήρχε οπλοουργείο που κατασκεύαζε λόγχες, ελαφρά όπλα και εκρηκτικές ύλες; Το 1825 με τη βοήθεια Γάλλων πυροτεχνουργών βελτίωσαν το εργοστάσιο και κατασκεύασαν νέα όπλα ή βελτίωσαν τα παλιά όπως τα καριοφίλια; Στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο υπάρχουν όπλα στα οποία γράφεται ότι είναι κατασκευασμένα στο Οπλοουργείο του Ναυπλίου;

-Όπλα είχαν και οι γυναίκες και πολλά από αυτά ήταν πολύ όμορφα διακοσμημένα;

Όλες οι καπετάνισσες

Όλες οι καπετάνισσες από το Κακοσούλι,
όλες την Άρτα πέρασαν, στα Γιάννενα τις πάνε,
σκληβώθηκαν οι ορφανές, σκληβώθηκαν οι μαύρες.
Κι η Λένω δεν επέρασε, δεν την επήραν σκλάβοι,
μόν' πήρε δίπλα τα βουνά, δίπλα τα κορφοβούνια.
Σέρνει τουφέκι σισανέ κι εγγλέζικα κουμπούρια,
έχει και στη μεσούλα της σπαθί μαλαματένιο.
Πέντε Τούρκοι την κυνηγούν, πέντε τζοχανταραίοι.
«Τούρκοι, για μην παιδεύεστε, μην έρχεστε σιμά μου!
Σέρνω τουφέκια στην ποδιά και βόλια στις μπαλάσκες».
«Κόρη για ρίξε τ' άρματα, γλίτωσε τη ζωή σου».
«Τι λέτε, μωρ' παλιότουρκοι και σεις παλιοζαγάρια;
εγώ είμαι η Λένω Μπότσαρη, η αδερφή του Γιάννη,
και ζωντανή δεν πιάνουμαι εις των Τουρκών τα χέρια».

Ερωτήσεις

Ποια όπλα φαίνεται να είχε η Λένω Μπότσαρη; Κάντε μια καταγραφή από αυτά. Γράψτε μια μικρή ιστορία με αφορμή το τραγούδι αυτό.

Της Δέσπως Μπότση

Αχός βαρύς ακούγεται, πολλά τουφέκια πέφτουν.
Μήνα σε γάμο ρίχνονται, μήνα σε χαροκόπι;
-Ούδε σε γάμο ρίχνονται ούδε σε χαροκόπι.
Η Δέσπω κάνει πόλεμο με νύφες και μ' αγγόνια.
Αρβανιτιά την πλάκωσε στου Δημουλά τον πύργο:

«Γιώργαινα, ρίξε τ' άρματα, δεν είναι εδώ το Σούλι.
Εδώ είσαι σκλάβα του πασά, σκλάβα των Αρβανίτων».

«Το Σούλι κι αν προσκύνησε, κι αν τούρκεψεν η Κιάφα,
η Δέσπω αφέντες Λιάπηδες δεν έκαμε, δεν κάνει».
Δαυλί στο χέριν άρπαξε, κόρες και νύφες κράζει:
«Σκλάβες Τούρκων μη ζήσωμε, παιδιά μ', μαζί μου ελάτε»
και τα φυσέκια ανάψανε, κι όλοι φωτιά γενήκαν.

 Δείτε το με απαγγελία <https://youtu.be/aSTpV6fkKiY>

 Ακούστε το δημοτικό τραγούδι <https://youtu.be/NTYw-MCkdko>

Εσείς βουνά ψηλά (των Κολοκοτρωναίων)

Εσείς βουνά, ψηλά βουνά, με τα δασιά κλαριά σας,
με τα δασιά τα έλατα, το εν' απάνω 'ς τάλλο,
και πύργε της Καστάνισσας, οπού βαστάτε κλέφταις,
τους κλέφταις τί τους κάματε, τους Κολοκοτρωναίους;
οπού φορούν χρυσά σπαθιά, μπαλάσκαις ασημένιαις,
χρυσά 'ν' και τα ντουφέκια τους, χρυσά μαλαματένια,
και τα τσαπράζια που φορούν, ούλο μαργαριτάρια.
Κείνοι το Μάρτη εδώ ήσανε και τον μισόν Απρίλη,
και την ημέρα τ' άη Γιωργιού, που είναι το πανηγύρι,
φίλοι τους επροσκάλεσαν, τους είχανε τραπέζι.
Πάνω ποβάλαν τα φαγιά, κ' έκαμαν το σταυρό τους,
ψιλή φωνίτσα νάκουσαν, ψιλή φωνή νακούνε.
«Γι' αφήστε τα καλά φαγιά και πάρτε τα ντουφέκια,
τι οι Τούρκοι σας επλάκωσαν, τι οι Τούρκοι σας επήραν.»
Και τα ντουφέκια πήρανε, και τα σπαθιά τραβήξαν,
τους Τούρκους εκυνήγησαν, τους κάμαν ένα ένα.

Ερωτήσεις

Ποια όπλα αναφέρονται στο δημοτικό αυτό τραγούδι;
Σημειώστε από πού φαίνεται ότι ήταν φτιαγμένα από πολύτιμα υλικά;
Σε ποιους αγωνιστές της Επανάστασης αναφέρεται το τραγούδι;
Σε ποιες περιοχές αναφέρεται; Μπορείτε να τις εντοπίσετε στον χάρτη;

 Ακούστε το τραγούδι <https://youtu.be/CiiGNJyuOkE>

★ Μικρή ιστορία

Στα Δερβενάκια, στην καταστροφή του Δράμαλη, ένας νέος χωριάτης με μια γκλίτσα στεκόταν μπρος στον Κολοκοτρώνη και χάζευε:

-Τι είσαι εσύ, Έλληνα;

-Βοσκός.

-Και γιατί δεν πας να πολεμήσεις;

-Δεν έχω άρματα.

-Και η γκλίτσα είναι όπλο, Έλληνα! Πήγαινε μ' αυτή να σκοτώσεις Τούρκους και να πάρεις τ' άρματά τους.

Γύρισε κάποτε σαν αστακός, τρόμαξε κι ο ίδιος να τον γνωρίσει. Τον είχε αλλάξει σε πολεμιστή μέσα σε λίγες ώρες. Φύτεψε την ασάλευτη πίστη του βαθιά στους άλλους. Και στις πιο δύσκολες ώρες, όταν και οι δυνατώτεροι λύγιζαν σαν καλάμια, έφτανε να χτυπήσει τη γη με το σπαθί του, για να βγάλει νέους πολεμιστές.

Αναγνωστικό ΣΤ τάξης, (1965) Αθήνα: ΟΕΔΒ, Από τις Συλλογές του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης

★ Μικρή ιστορία

Ο αγωνιστής με την πένα

Τι έγινε το 1821;

– Η ελληνική επανάσταση.

– Και τι πετύχαμε με την επανάσταση;

– Να λευτερωθούμε από τη σκλαβιά.

– Και ποιοι το κατάφεραν αυτό;

– Οι ήρωες του '21.

– Δηλαδή τι έκαναν;

– Πήραν τα ντου φέκια, τα καριοφίλια και τα γιαταγάνια και πολεμώντας από ραχούλα σε ραχούλα κέρδισαν τη λευτεριά.

– Και ποιοι είναι αυτοί οι ήρωες;

Απ' όλες τις μεριές της τάξης ακούστηκαν ονόματα – Κολοκοτρώνης! Καραϊσκάκης! Ανδρούτσος! Διάκος! Μπουμπουλίνα!

– Τι οφείλουμε σ' αυτούς;

– Ευγνωμοσύνη και αγάπη.

– Γιατί τάχα;

– Γιατί μας χάρισαν τη λευτεριά.

Η δασκάλα μας πήρε βαθιά ανάσα. Φαινόταν ευχαριστημένη από τις απαντήσεις μας. Κι ωστόσο είπε:

– Ναι, αλλά...

– Αλλά;

– Παραλείψατε έναν ήρωα.

– Ποιον; Τον Κανάρη;

– Όχι!

– Τον Μπότσαρη;

– Όχι! Όχι! Ο ήρωας αυτός που ξεχάσατε δε φορούσε φουστανέλα!

– Και τι φορούσε;

– Κουστούμι!

– Κουστούμι; Και πώς πολεμούσε;

– Δεν πολεμούσε!

– Μα τότε τι ήρωας ήταν;

– Και δε μου λέτε, ήρωες είναι μόνο εκείνοι που μάχονται με όπλα;

Πραγματικά. Αυτό ήταν κάτι που δεν το είχαμε σκεφτεί.

– Στη ζωή υπάρχουν ήρωες, που δεν κρατούν πολεμικό όπλο. Είναι οι καθημερινοί ήρωες, που αγωνίζονται ο καθένας όπως μπορεί.

Ήταν τώρα η σειρά μας να την τρελάνουμε στις ερωτήσεις.

– Και πώς αγωνίστηκε ο ήρωας που ξεχάσαμε;

– Με την πένα του.

– Είναι όπλο η πένα;

– Είναι... Στα χέρια ενός ποιητή είναι.

– Κι ήταν ποιητής;

– Ναι!

– Και πώς τον έλεγαν;

Έγινε σιωπή στην τάξη. Σταμάτησαν οι ερωτήσεις, σταμάτησαν και οι απαντήσεις.

Ύστερα, η δασκάλα μάς είπε τονίζοντας μία μία τις λέξεις.

– Δίπλα στους ήρωες που αναφέρατε και που αγωνίστηκαν με ηρωισμό και αυτοθυσία, αγωνίστηκε και ο Διονύσιος Σολωμός. Δεν πήδησε ποτέ ραχούλες. Δεν κράτησε ποτέ πιστόλια. Δε μύρισε μπαρούτι. Μόνο από μακριά άκουγε το θόρυβο της μάχης. Κι όμως η πένα του πολεμούσε. Πολεμούσε με τους στίχους του. Μπορεί οι άλλοι ήρωες να μας χάρισαν τη λευτεριά, όμως ο ποιητής μάς έδωσε ένα σύμβολο. Και μάλιστα το έδωσε, όπως και την υπόλοιπη ποιήσή του, στην απλή γλώσσα του λαού, που λίγοι γραμματισμένοι τη χρησιμοποιούσαν ως τότε.

Τα λόγια του ύμνου τα ξέρουμε όλοι απέξω. Αλλά για να δούμε καλύτερα τι θέλουν να πουν.

Σε γνωρίζω από την κόψη
του σπαθιού την τρομερή
σε γνωρίζω από την όψη
που με βία μετράει τη γη.
Απ' τα κόκαλα βγαλμένη
των Ελλήνων τα ιερά,
και σαν πρώτα ανδρειωμένη,
Χαίρε ω χαίρε, Ελευθεριά!

Βάλαμε τα δυνατά μας όλα τα παιδιά κι είπαμε πολύ προσεκτικά τον εθνικό ύμνο,
για ν' αναγαλλιόσει η ψυχή του ποιητή καθώς λέγαμε το τραγούδι του.

Αγγελική Βαρελλά, Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού

 Δείτε το βίντεο <https://youtu.be/vNfP0pPZTY> από τη Β' Δημοτικού Σχολείου Βιλίων

★ Δημοτικά Τραγούδια

Το απόσπασμα αυτό είναι από το ποίημα του Διονυσίου Σολωμού «Ελεύθεροι πολιορκημένοι», που το σχεδίασε ο ποιητής τρεις φορές, χωρίς να το ολοκληρώσει. Είναι Απρίλιος του 1826. Οι Τούρκοι πολιορκούν το Μεσολόγγι. Οι κάτοικοι αρνούνται να παραδοθούν. Περνάνε φρικτές στιγμές. Υποφέρουν από πείνα και αρρώστιες. Κι είναι άνοιξη. Η φύση, γεμάτη ζωή, είναι σαν να θέλει να παρασύρει τους πολιορκημένους με την ομορφιά της. Οι πολιορκημένοι όμως βάζουν το χρέος για την πατρίδα πάνω από τη ζωή τους.

Άκρα του τάφου σιωπή στον κάμπο βασιλεύει·
λαλεί πουλί, παίρνει σπυρί, κι η μάνα το ζηλεύει.
Τα μάτια η πείνα εμαύρισε· στα μάτια η μάνα μνέει·
στέκει ο Σουλιώτης ο καλός παράμερα και κλαίει:
«Έρμο τουφέκι σκοτεινό, τι σ' έχω 'γω στο χέρι;
Οπού συ μου 'γινες βαρύ κι ο Αγαρηνός το ξέρει».

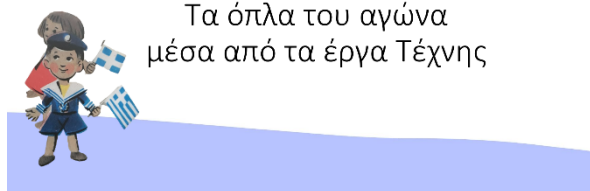

Ερωτήσεις

Σε ποια όπλα αναφέρεται εδώ; Γιατί το όπλο έγινε βαρύ;

▶ Προβολή παρουσίασης «Τα όπλα του αγώνα μέσα από τα έργα Τέχνης»:
<https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2021/07/Τα-όπλα-του-αγώνα-μέσα-από-τα-έργα-Τέχνης-1.pdf>

Τα όπλα του αγώνα
μέσα από τα έργα Τέχνης

▶ Προβολή παρουσίασης «Τα όπλα στα έργα Τέχνης»:
<https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2021/07/Τα-όπλα-στα-έργα-Τέχνης.pdf>

Τα όπλα στα έργα Τέχνης

★ Οπτικοακουστικό υλικό

Δείτε στο Μουσείο του Αλή Πασά τα όπλα του Αγώνα:

<https://museumalipasha.gr/revolutionaryperiod/>

Δείτε τα όπλα των Φιλελλήνων στο Μουσείο Φιλελληνισμού:

<https://phmus.org/sylogi/opla/>

Δείτε τα καριοφίλια και τα όπλα του 1821, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο:

https://youtu.be/73_alzh8dc0

Παίξτε ένα κρυπτόλεξο: <https://learningapps.org/watch?v=pmtapmgv521>

★ Φύλλα εργασίας

📄 Οι ήχοι του πίνακα: <https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2021/07/Οι-ήχοι-του-πίνακα.pdf>

📄 Παλάσκα: <https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2021/07/Παλάσκα.pdf>

📄 Τα όπλα του ναυτικού: <https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2021/07/Τα-όπλα-του-ναυτικού.pdf>

📄 Τι λέει το καριοφίλι στον αγωνιστή: <https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2021/07/Τι-λεει-το-καριοφίλι-στον-αγωνιστή.pdf>

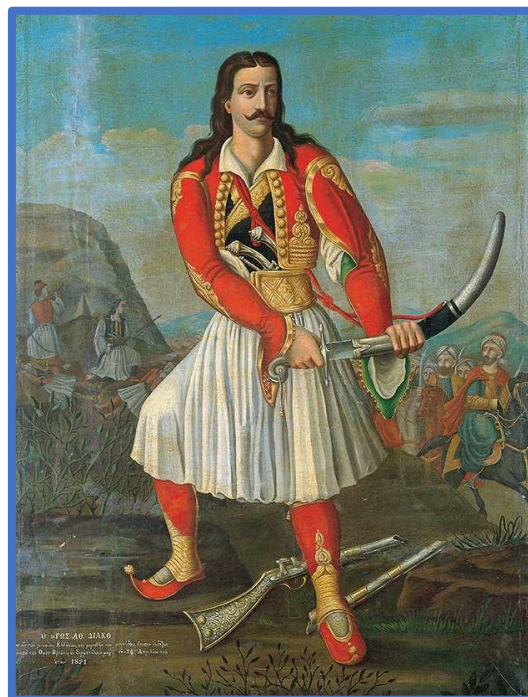
📄 Τι μπορεί να λένε τα πρόσωπα του πίνακα: <https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2021/07/Τι-μπορεί-να-λένε-τα-πρόσωπα-του-πίνακα.pdf>

📄 Χρωματίζω τη μάχη της Αλαμάνας: <https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2021/07/Χρωματίζω-τη-μάχη-της-Αλαμάνας.pdf>

📄 Αντιστοίχιση: <https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2021/07/Αντιστοίχιση-1.pdf>

📄 Βρες την ονομασία: <https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2021/07/Βρες-την-ονομασία.pdf>

📄 Κρυπτόλεξο – Όπλα: <https://ekedisy.gr/wp-content/uploads/2021/07/Κρυπτόλεξο-Όπλα.pdf>

Βιβλιογραφία

Αναγνωστικό ΣΤ τάξης, (1965) Αθήνα: ΟΕΔΒ, Από τις Συλλογές του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης

Βαρελλά, Α. Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ και Β΄ Δημοτικού

Νικόλτσιος, Ν. 'Τα «Άρματα» του 1821 Αγγέμαχα και εκήβολα των αγωνιστών' Σε Συλλογικό Έργο (2021) Στρατιωτική Ιστορία – 200 χρόνια αφιέρωμα Η Ελληνική Επανάσταση 1821. Αθήνα: Εκδ. Γκοβόστη

Βασιλάτος, Ν. 'Τα όπλα του Αγώνα' Σε Συλλογικό Έργο (s. d.) 1821 Οι Αθέατες όψεις. Αθήνα: Εκδόσεις Χ. Κ. Τεγόπουλος. Διανέμεται με την «Ελευθεροτυπία»

Παράρτημα:

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Παρατήρησε την παλάσκα. Με τι σχέδια είναι διακοσμημένη; Από πού μπορεί να είναι εμπνευσμένα και τι μπορεί να συμβολίζουν;

Στη συνέχεια ζωγράφισε τη δική σου παλάσκα και διακόσμησέ τη όπως φαντάζεσαι!

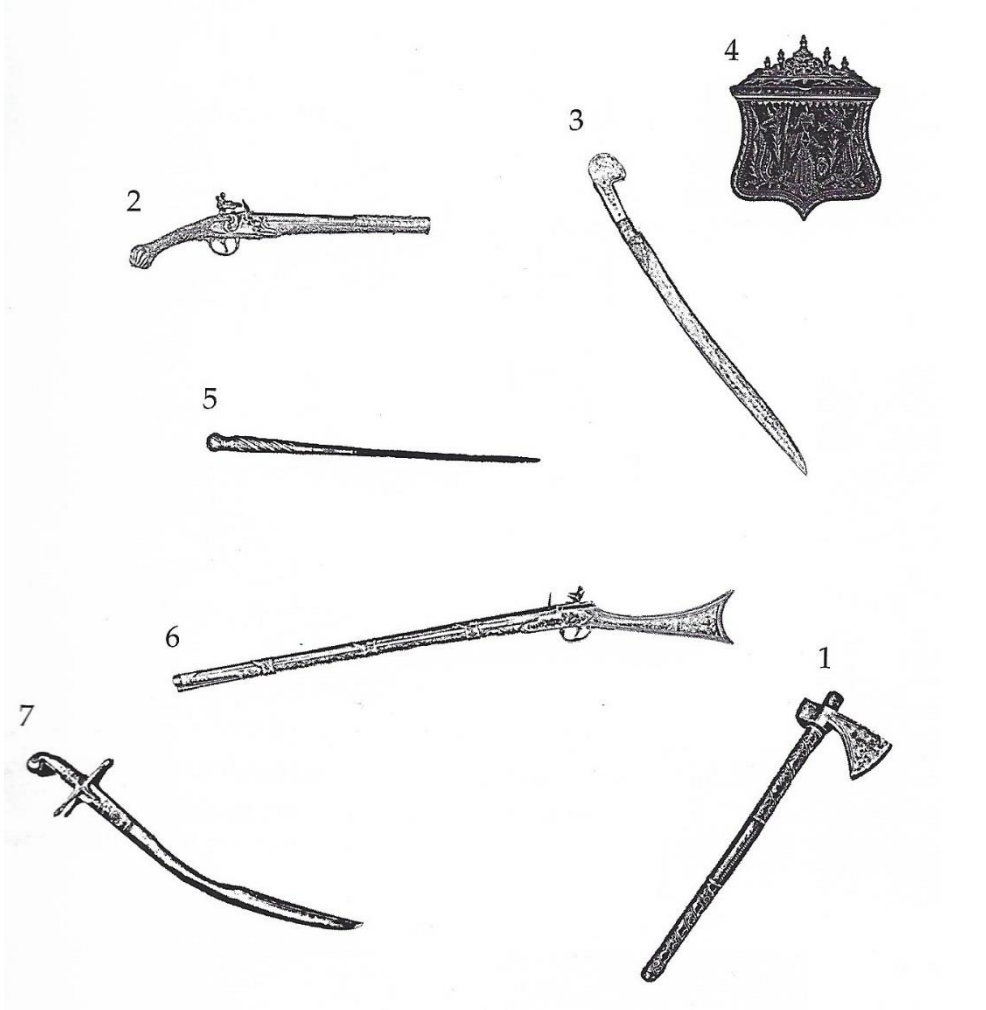

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

✎ Παρακάτω θα βρεις τις περιγραφές των βασικών όπλων της Επανάστασης. Με βάση αυτές προσπάθησε να αντιστοιχίσεις το σωστό όπλο με τη σωστή περιγραφή.

Γιαταγάνι: Μακριά μαχαίρα, πλατιά και καμπύλη στο μέρος της κόψης, χωρίς προστατευτικό των δακτύλων.

Καριοφίλι: Τουφέκι με μακριά κάννη.

Πάλα: Πλατιά και κυρτή στο μέρος της κόψης σπάθη, με προστατευτικό σταυρό πάνω από τη λαβή.

Παλάσκα: Θήκη για τα βόλια και τη μπαρούτη.

Πιστόλα: Όπλο με κοντή κάννη.

Χαρμπί: Εργαλείο για το καθάρισμα και το γέμισμα των πυροβόλων όπλων.

Πέλεκυς: είδος τσεκουριού, σύμβολο εξουσίας και συγχρόνως όπλο που το χρησιμοποιούσαν και ως κεφαλοθράυστη.

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

 Συμπλήρωσε τα γράμματα που λείπουν και βρες την ονομασία του κάθε όπλου.

_ Α Ρ _ _ Φ _ Λ _

Π _ Σ _ _ _ Α

_ Α Λ _ Σ _ _

Σ _ _ _ Α

_ Ι _ Τ Α _ Α _ Ι

Χ _ Ρ _ _ Ι

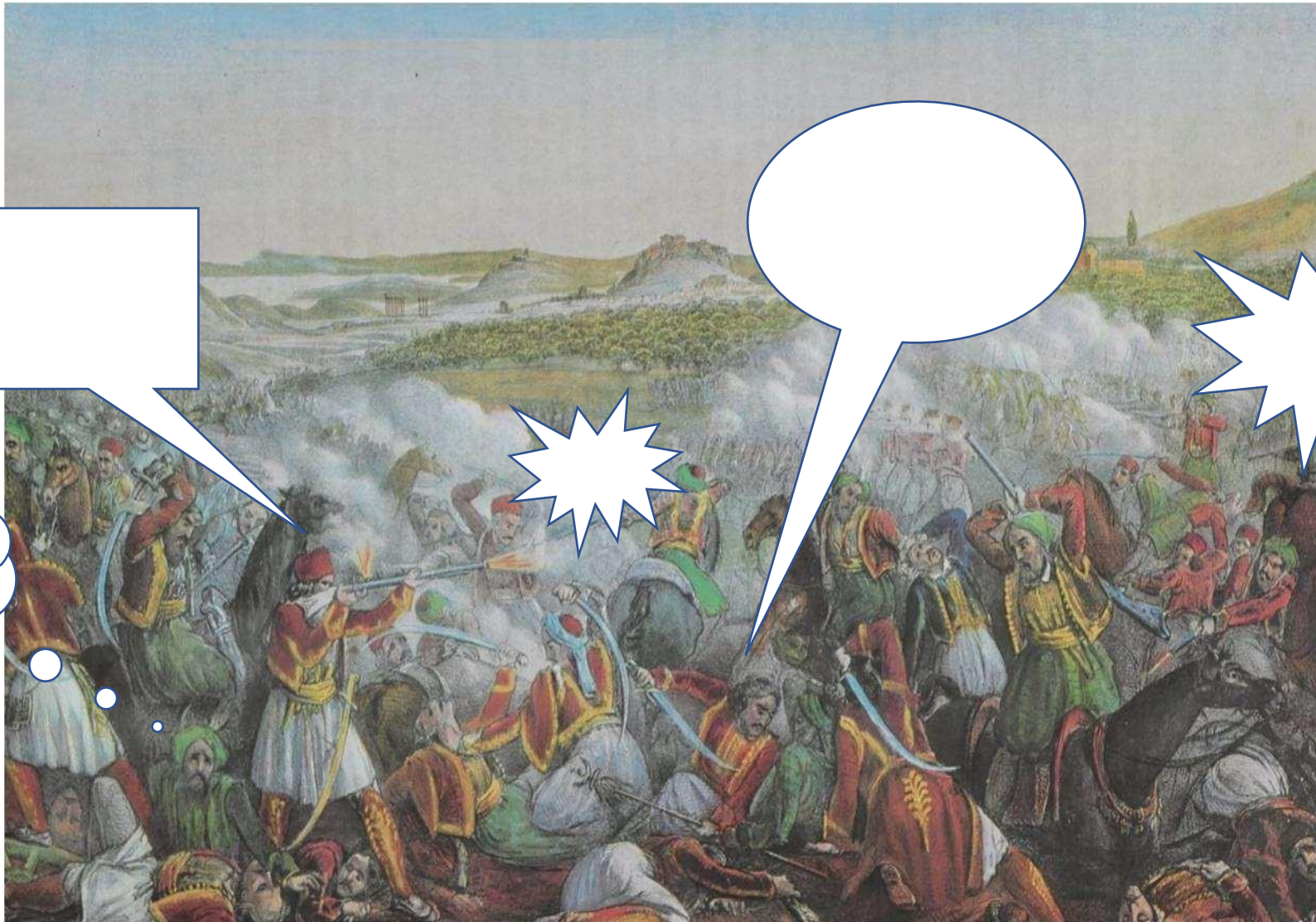
Κρυπτόλεξο: Αναζήτησε κάθετα και οριζόντια τις λέξεις που έχουν να κάνουν με τα όπλα:

Καριοφίλι, κουμπούρα, τρομπόνι, πιστόλα, παλάσκα, σπάθα, γιαταγάνι, χαρμπί

A	Δ	Z	E	Θ	Λ	H	N	M	Γ	I	T
Γ	K	Ξ	Δ	Π	Σ	O	Σ	Γ	N	B	P
Θ	O	Π	N	K	Δ	Θ	Π	I	H	K	O
Γ	Υ	P	Z	T	P	Λ	A	A	Δ	E	M
Λ	M	K	Υ	O	E	Ξ	Θ	T	H	Π	Π
H	Π	A	Λ	A	Σ	K	A	A	Z	I	O
E	O	Ω	P	Δ	E	Θ	I	Γ	Γ	Σ	N
Ξ	Υ	A	O	Λ	Γ	Z	K	A	Θ	T	I
K	P	T	E	Ξ	Π	M	A	N	E	O	Δ
K	A	P	I	O	Φ	I	Λ	I	B	Λ	Γ
I	E	H	Θ	M	Γ	E	Λ	H	E	A	Γ
Δ	B	X	A	P	M	Π	I	Δ	Z	H	A

Στον πίνακα του Ησαΐα Αλέξανδρου βλέπουμε τη «Μάχη των Αθηνών». Προσπάθησε να φανταστείς ότι βρίσκεσαι και εσύ στο πεδίο της μάχης. Σημείωσε τους ήχους που ακούς, τις κραυγές και τις σκέψεις των αγωνιστών.

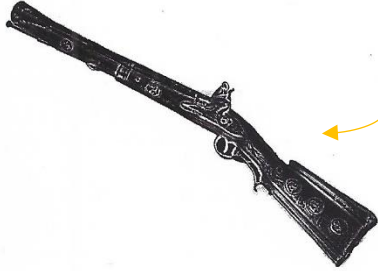

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Τα όπλα στη θάλασσα, ως ένα βαθμό, ήταν διαφορετικά από εκείνα που χρησιμοποιούνταν στην ξηρά.

Ας δούμε ένα παράδειγμα:

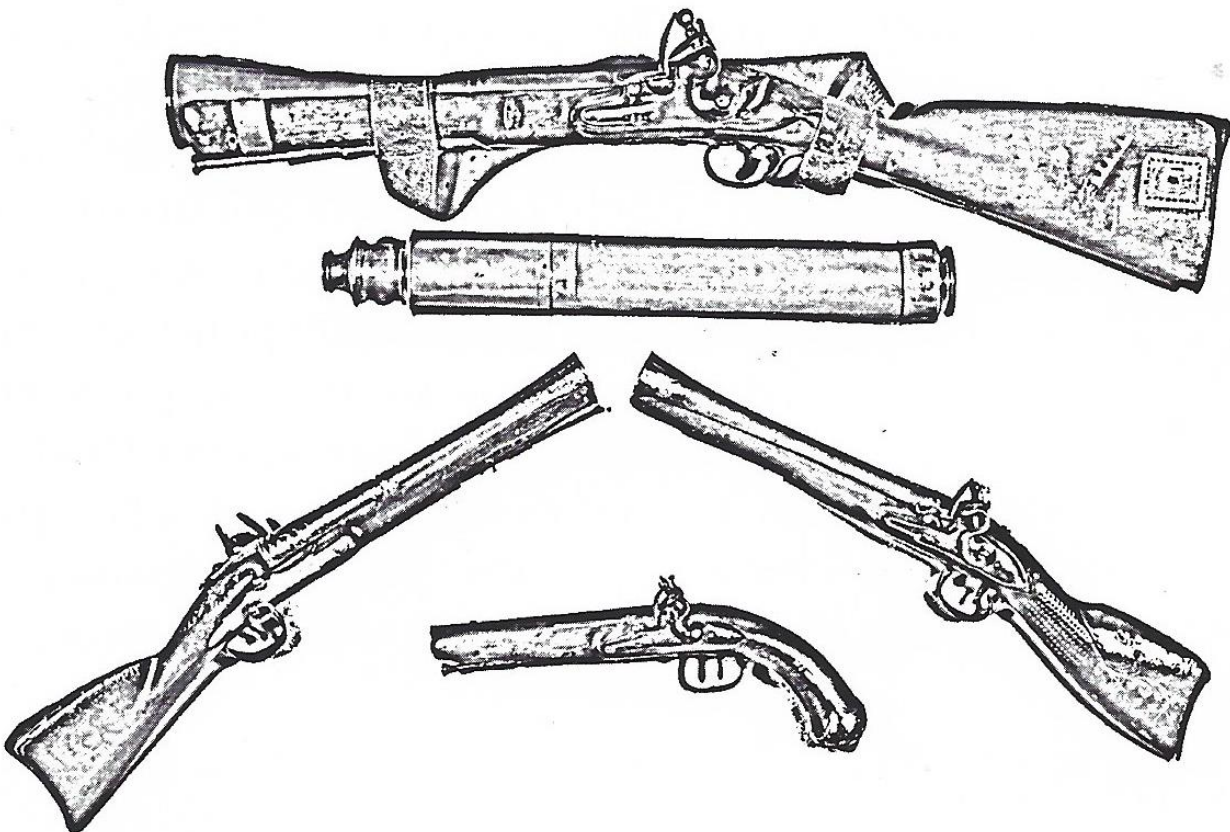
Το όπλο της εικόνας είναι βραχύκαννο και έχει ευρύ στόμιο. Το χρησιμοποιούσαν οι αγωνιστές στη θάλασσα.

Το στόμιο του όπλου αυτού διαφέρει από εκείνο των πυροβόλων όπλων της ξηράς. Μπορείς να σκεφτείς για ποιο λόγο τα όπλα της θάλασσας έπρεπε να είναι ευρύστομα;

Τώρα βάλε χρώμα στα ναυτικά όπλα!

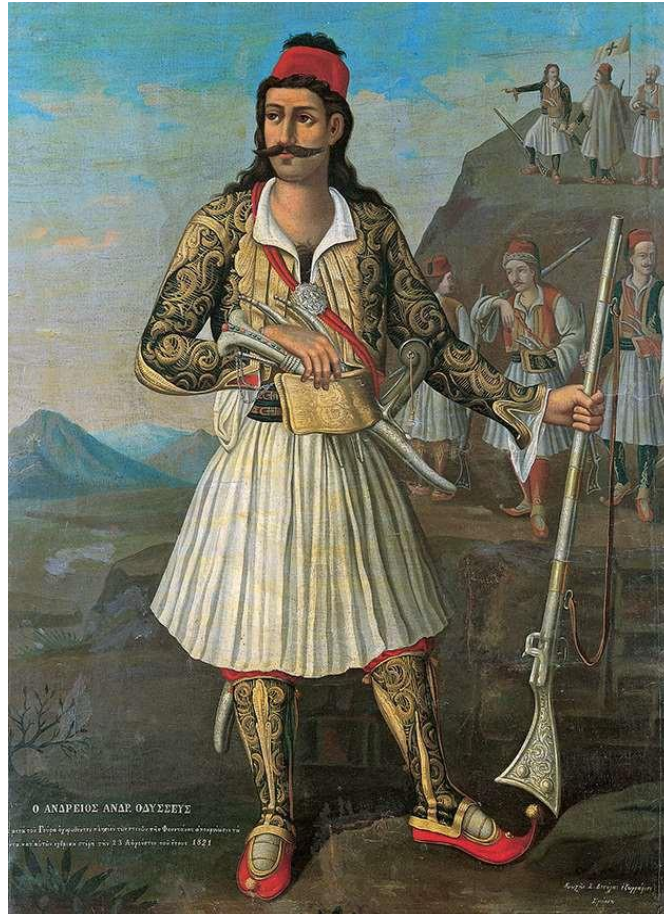
Ναυτικά όπλα και τηλεσκόπιο.

Παρατήρησε τον πίνακα του Κοζή Δεσύλλα, «Οδυσσέας Ανδρούτσος».

Ο αγωνιστής στα χέρια του κρατάει το καριοφίλι που τον συνοδεύει καθημερινά στις μάχες.

Αν το καριοφίλι είχε φωνή τι θα έλεγε στον Οδυσσέα Ανδρούτσο; Σκέψου και γράψε μια μικρή ιστορία για τον αγωνιστή και το όπλο του.

A large rectangular area with an orange border, containing ten horizontal dashed lines for writing.

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Παρατήρησε το έργο «Έλληνες αγωνιστές» του Θεόδωρου Βρυζάκη.

Τι μπορεί να λένε ή να σκέφτονται τα πρόσωπα του πίνακα; Ποια είναι τα συναισθήματά τους;

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Παρατήρησε τον πίνακα και χρωμάτισε τη σκηνή από τη μάχη της Αλαμάνας που θα βρεις παρακάτω με τα χρώματα που προτιμάς!

Στη συνέχεια παρατήρησε τα όπλα που χρησιμοποιούνται στη μάχη. Θυμάσαι ποια είναι;

Ησαΐας Αλέξανδρος, «Η μάχη της Αλαμάνας»

© Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης του ΕΚΕΔΙΣΥ

Έτος έκδοσης: 2021

ISBN: 978-618-5458-26-3